

LA ALOSA ⁽¹⁾

Es l' artista y l' obrer dels camps de cereals. Allí viu. Ni l' hivern la fa emigrar ni l' sol del Juliol la aclapara. No faltarà á sa missió. Al peu del cereal ha fixat son domicili y en una extensió d' un centenar de metres vetllará pera sa conservació. Si l' taup ó la rata no la matan quan estigui dormint ó l' auzellot de rapinya ó l' home no la cassan, ella atura 'ls atachs dels insectes que están sobre la planta á flor de terra ó mijí amagats dintre l' terrer.

* *

La Alosa pertany al ordre anomenat modernament per los naturalistas de la Sedipedia ó sia 'l grupo d' auells que 's posan sobre las branças dels arbres com á medi habitual d' existència. La Alosa no obstant, te alguna analogia ab los auells anomenats corredors, tals com la perdíu, la gallina, la guatlla y autres. Com ells te la costúm d' engolir petititas pedras, que ajudan á la trituració de las substancies alimenticias. La Alo-

(1) S' anomena també Alova. Es la Alanda Harbensis dels naturalistas.

sa's diferència per sos peus, que 'ls forman quatre dits ben desarrollats provehits d' unglas planas y la del dit posterior dirigit endarrera. Es ademés tan llarga com ell mateix. En los auells corredors lo dit posterior es rudimentari.

En la Alosa 'ls dits tenen com los dels corredors un débil moviment de flexió, resultant poch apropiats pera la posició sobre la branca del arbre. A la Alosa, diu Toussenel, sols se la veu posada sobre l' arbre accidentalment y en la época de sos amors; mes en cambi resultan molt bons pera la marxa sobre l' terrer, com en los esmentats corredors. La llargaria de la unglia posterior ajuda á la comoditat del animal.

La Alosa te ab la bondat dè sas carns una analogía més ab l' ordre dels corredors y ab ella una causa de sa ruïna, ja que la pagan prou pera que 'l cassador, valentse de vint procediments distints, diu l' esmentat Toussenel, la cassi sense pietat. La escopeta, la trampa, 'l reclám, lo mirallet, lo llas es-corredor, la sorpresa de nit en son niu, etc.

Deu la ha vestida del color gris de la terra, afegeix l' esmentat Toussenel, pera sustráurela á las miradas de sos innombrables enemichs. En dia de boyra ó simplement núvol, es difícil distingir l' auell á deu passas, continúa dihent lo mateix. Mes en dia clar la poderosa y penetranta mirada del auell de rapinya, la distingeix quan se troba caminant per entre 'ls camps. La defensa de sa coloració no li bastaría allavors, y, si al adonarse del seu enemich, no ha pogut, avans que aquest la vegi, amagarse per entre la vegetació, busca sa salvació en la precipitada fugida en direcció als núvols. Lo Creador dotá á la Alosa ab lo poder d' aixecar-se pels ayres ab la rapidesa de la fletxa, vol especial que molts pochs auells tenen. Ni l' àguila, ni l' esparver, poden atraparla. Sols lo falcó de mostatxo negre (1) la posan en greu apuro. L' auell puja, mes la Alosa puja més, sempre sobre l' cap de son mortal enemich, qui, veyent inúils sos esforços y cansat per altra part, desisteix de son empenyo y va á buscar á un altre indret una víctima més fàcil.

No sols estriba en la forma y extensió de sas alas aquesta prívilegiada facultat del vol vertical incansable y sostingut, sino en la conformació interior del auell que li permet con-

(1) En castellà Aguilucho: *Falco sub-buteo* dels naturalistas.

tenir un gran volumen d' ayre que, elevat á un grau de temperatura superior per lo calor del aparell respiratori del aucell, més actiu que en la major part dels altres, dona al volador un sensible contingent de forsa ascensional, per la diferencia de densitat entre l' ayre interior y l' exterior.

* * *

La Alosa es l' artista de la naturalesa rublerta de sol, l' artista diurn.

Ab prou feynas, diu Naumann, la primera claretat de l' auba ha aperescut, que ja la troba desactivada, y quan los primers raigs del sol arriban sobre 'ls camps ja 's troba en elevadas regions, cantant un himne d' alegría sobre la naturalesa despertant.

Si pera l' rossinyol, lo cantor de la nit, es la dolsesa que domina sobre la potencia de la veu, en la Alosa la energia s' ha imposat com una necessitat, perque l' ambient hont lo cant se fa odir es vibrant per los efluvis del rey de nostre sistema. Si en aquell la profunditat y magestat del concepte, en aquest la volubilitat, la alegría, lo poder y la energia. Si en aquell la aspiració al ideal per la fusió del sentiment y de la idea dintre la més perfecta forma del art, en aquest la entera expressió d' un cor ardent que s' eleva al zenith en una embranzida sublim.

Diu Bechstein: Son cant en extrém agradable es cambiat sovint per alguns reflejos interromputs de tant en tant per espinguels forts y repetits. Comensa á cantar desde 'ls primers dias de primavera, época de sos amors, y no para fins á darrers de Juliol, encara que hi ha alosas que cantan fins á darrers de Setembre. Es del petit número d' aucells que cantan volant. Com més s' enlayra més sembla esforsar sa veu, de modo que se la sent encara quan ja no se la veu.

Toussenel diu: Son cant no te rival en amplitud, vigor, volubilitat y expressió d' alegría.

Son dols recitat, diu Lescouyer (1), l' entrellassa ab notas altas y baixas, plenas y serenes, com las de la admiració; tim-

(1) Lescouyer: *Langage et Chant des oiseaux.*

bradas com lo cristall. Hi afegeix algunes notes lleugeras, motius variats, períodes aperlats. Es un verdader himne, que dura de dos á cinch minuts, es dir, molt més que la melodía del rossinyol y 'l gran ayre del tort.

* * *

La Alosa com á obrer de la agricultura y com á artista, mereix lo respecte y consideració de tothom. Lo conreuhador del cereal li deu la part de la cullita que ha salvat dels attachs del insecte que ha fet desapareixer.

La Alosa, diu lo B. D'Homonville en la *Vie des Oiseaux*, es de bon carácter y de natural travallador y mereix la protecció més decidida per sos beneficis en favor de nostres camps als que lliura d' una munió d' insectes y de llevors de malas herbas.

A. Theuriet, en *Nos Oiseaux*, diu: los cassadors la acusan de ser un aucell menjador de gra, mes, aixó es sols una escusa pera menjársela sens escrupols.

A. de la Blanchère, en *Les Oiseaux útiles et les Oiseaux nuisibles*, se plany de la persecució que 's fa contra 'l simpàtic aucell y diu que si la ley no ve á impedirho, prompte la especie haurá desaparescut, deixant los càmps orfes del cantor.

Toussenel deplora la rapacitat del cassador y diu que si no se li posa aviat remey, la Alosa, un dia aucell nacional de las antigas Galías, passará á no tardar á la categoria de mito.

A. Levat, en la *Nouvelle Revue* de 15 de Febrer de 1893, al dòldres de la escandalosa destrucció de gran número d'utilíssims aucells, senyalava la casi total desaparició de la Alosa, cridant la atenció de las autoritats sobre la necessitat d' una decidida protecció.

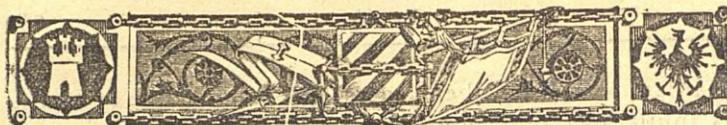
Brehm se dol del número gran d' alosas que pera satisfer la gola de las principals capitals d' Europa 's sacrifican, y 'l fixava en 1853, de cinch á sis milions anuals.

No hi ha que dir que en nostre país lo cassador no ha descuydat ni un dels vint medis que Toussenel indica pera apoderarse del pobre aucell, víctima de la gastrosofia moderna. Quan la persecució de la Alosa s' exerceix en las nacions que

guardan pera l' auzell en general més respecte que la nostra, es inútil esperar que aquí no passi 'l mateix. Pera viure en pau, la Alosa tindrà d' esperar, si es que allavors existeix encara la especie, á que 'ls pobles, arribats á un més alt grau de civilisació, regoneixin sos serveys. Llavors li menarán un gran respecte.

EMILI TARRÉ

que distorsió novella que en temps de l'últim rei d'Aragó, el qual
ab estígia de casa no n'atendre, voldrà el seu a dinar, si que
no s'apareixerà el monestir, provisa una misteriosa que desordina
el camí, i que el rei no pugni a arribar.

JOCH FLORAL

LA PREDILECTA

POESÍA PREMIADA EN LOS JOCHS FLORALS

«Tot queda blanch de neu,
lo plá, 'l mont, l' hort, la tanca!...
Tot pren lo trist color
d' aquesta barba blanca,
que 'm penja sobre 'l pit...
Lo mon s' es envellit.

»Son fret se 'm fica al cor...
Bona germana mia,
dónam l' arpa d' argent
y fesme companyía,
ohirás mon cant derré',
cantant me moriré.»

Així 'l poeta vell
ha dit, y tremolosa
sa germana en los dits
l' arpa d' argent li posa.
Polsantla ab emoció,
entona ell sa cansó.

Son cant es agradós...
Sa débil veu es dolsa...
Quan la cuereta l' ou
la neu del cap s' espolsa
y escolta atenament,
parant la orella al vent.

Son cant es trist y hermós...
Las fadas al sentirlo,
han aclucat los ulls,
pera millor johirlo.
Després, com voliors d' aus,
ixen de llurs palaus.

«Es ell—diuhen—es ell:...
Sa veu hem coneguda...
Es nostre vell cantor,
qu' al cel demana ajuda.
Nosaltres n' hi darém:
los mals li guarirém!»

S' enlayran y se'n van
cap hont lo cant s' escolta.
Del cel ennuvolit
sota la grisa volta,
l' esbart se veu lluhí
com arch de Sant Martí.

Y aprés, baixant lo vol,
s' aplegan, fent l' aleta,
devant del finestral,
hont cantia l' vell poeta,
y diuhen: «Hem vingut
á darte la salut.»

—«Jo 't porto,—una li diu—
ja que l' hivern te mata
l' alé del mes de Maig
dintre d' est llir de plata.
Si oloras aquest vas
l' hivern oblidarás.»

—«Jo 't duch del bosch florit
 —mormola altra veu fresca—
 la essencia y 'l such d' or
 dintre esta rossa bresca.»
 —«Jo 't porto—un' altra diu—
 lo foch del sol d' istiu.

Bombollas de cristall,
 aquests rahims hermosos
 contenen raigs de sol,
 qu' en dols licor hi he fosos.
 Com á remey te 'ls duch...
 Retórnat ab son such.»

Quiscuna al vell cantor
 sa presentalla porta,
 quiscuna li somriu,
 quiscuna l' aconhorta,
 parlantli ab to manyach,
 mirantlo ab afalach.

A totas ell las reb
 ab tendre galanesa
 y apar qu' en son semblant
 reviu la jovenesa.
 Son llavi es més vermell...
 La sanch torna á sa pell...

Sos ulls s' omplan de foch,
 son front se desarruga...
 Un riure suau, suau
 la boca li belluga...
 Després diu: «Vostre amor
 m' es lo remey millor.»

«Me don vida y salut,
 millor que medicinas,
 lo vent de vostre alé,
 la llum de vostras nínas,
 l' escalf de vostra carn
 més blanca que flor d' arn.»

Llavors, del firmament
rompent las densas bromas,
aparegué agitant
sas resplendentas plomas
un ser que ab son volar
lo mon fa brillejar.

Fada hermosa com cap,
com cap enlluheradora,
son rostre es pensatiu,
sa ulla da somniadora;
un trist crespó de dol
al cos li dona un vol.

—«¡Es la Gloria!—ab un crit
lo vell poeta esclama.—
Es ma vida, mon be,
la qui 'l meu cor més ama.
No has tú seniat mon cant?
Cóm es qu'has tardat tant?»

«Per qué 'l premi no 'm dons
qu' al mérit meu especta?
Per qué ab mí no te 'n vens
tú, qu' ets ma predilecta?
Oh fada del ull dols,
tú pots curarme sols.»

—«Per qué,—ella li respón—
per qué ta veu me crida?
No 't donan llurs presents
las fadas de la vila?...
Jo no 't puch dar conhort...
so fada de la mort.»

«No brilla en mos cabells
la rosa ni 'l gay lliri;
las flors que duch al cap
son flors de cementiri.
Qué vols de mí?... Mos dons
son d' un fossar al fons.»

«Si vols ser meu, ben meu,
los teus instints acalla,
per hábit d' esposalls
agafa la mortalla,
tas obras per alta',
la mort per capellá.»

Després de di' eixos mots
restá muda y atenta,
assoleyan al vell
ab sa mirada ardenta.
Lo vell sense dir re'
los brassos li estengué.

Dormida mentrestant
s' havía sa germana,
sentintho tot com sons
de música llunyana.
La despertá un sust fort.
mirá... y vegé al vell mort.

JOAQUIM RUYRA y OMS

AB UN LLIRI D' ESTANY

(DE L' ENRICH IBSEN)

Goytéu, aymada, lo que jo vos porto:
es una flor que té las alas blancas...
Brassejant per demunt l' ayqua tranquila,
ella anirá nedant, plena de somnis,
cap á la primavera blava.

Si vos voleu unirla en vos mateixa,
poséula en vostres pits, joh ben aymada!...
Rera las sevas fullas
s' hi amagará profonda onada...

Tinguéu cuydado, filla meva,
al estany no us fihéu d' aquellas ayguas.
Es perillós, molt perillós somniarhi...
Y l' escarseig fa esment d' endormiscarse
y uns lliris jugan per demunt de l' ayqua.

Vostra pitrera es l' ayqua de l' estany, aymada.
Es perillós, molt perillós somniarhi...
Uns lliris jugan per demunt de l' ayqua
y l' escarseig fa esment d' endormiscarse.

Traducció per JOAN PEREZ Y JORBA

EN LA MORT DE D. JOSEPH MARÍA QUADRADO

D' aquell ull que badantse dalt l' altura
seré mirava 'l mon,
com un estel travessa en nit oscura
la boyra que se fon;

del pols segur ab que los fets pesava,
los homes y las lleys;
del alt judici que ab los fills d' esclava
arrasará los reys;

de l' esma sobirana ab que llegia,
dins pergamins corcats,
pensaments de grandesa ó fellonía
passions, dols y combats;

de la flamada dins del cor encesa
que li mostrá 'ls encants
de lo bell, la espléndida noblesa
de tots los amors grans;

d' aquella claredat de seny robusta
que lo seu front ungí;
d' aquella altesa de pensar augusta...
no res ne queda aquí!

No res ne queda ja sinó dins l' urna
sagrada d' algun cor;
no res sinó la moridora espurna
que exhala un llum que's mor

que si la terra pàtria avuy saluda
al geni que ha perdut
y ab sos gemechs de dol, ó de dol muda
li paga son tribut

si 'l mira avuy plorosa y astorada
á l' àguila semblant
que esplaya lo seu vo agosarada
á l' àguila encalsant,

dels sigles dins l' onada calitjosa
bogar com un alsió,
y vencer ab sa empenta poderosa
á l' àguila de Meaux;

si armat se 'l representa ab noble ferre
ó ab lo fuet brunzent,
per defensar de la volguda terra
l' honor ó 'l monument;

si 'l veu que per volar ab lo poeta
se mirá 'l front braó,
com mida sa brassada 'l dur atleta
mentre espera 'l lleó;

si avuy la humanitat s' atura ó 's gira
per dir *adeu* al mort...
un alé sol, com moridora espira
ne durará 'l recort.

Tot lo que es terra en la humana grandesa,
 tot, tot acaba així; tot acaba el seu
 mes en son cor cremava llàntia encesa
 d' amors de serafí.

Sas flors del mes de Maig que han espargida
 per tot sacra llevor, s'han agafat
 caramullant arreu los fruïts de vida
 en l' era del Senyor;

lo llabi dols ab que al pobret somreya
 mentre ab lo dó de l' or
 lo dó d' exemples y virtuts li feya,
 no més obrintli 'l cor;

la roja lluhentor que en la batalla
 la creu senyá en son pit:
 l' alé que sota la terrena malla
 bebia l' infinit...

no son eixos amors la feble espurna
 que la mort ha apagat;
 d' eixos amors lo cel ne serà l' urna
 tota la eternitat.

THOMÁS FORTEZA

Antigament en la terra
deus abegut i no d'ofre ne
abudes cosa en la qual el ell
labura cosa del seu que es
d'enganyar cosa al treure
abegut i no d'ofre allugat i
fer que enganyar cosa

CANSÓ

AL SANTÍSSIM SAGRAMENT SOBRE LA CONCEPCIÓ DE MARÍA (1)

(Traducció)

Deu pera darse en beguda
en est pá celestial
va ser sa carn obtinguda
de María concebuda
sens pecat original.

En esta taula tan bella
hi posá sa carn María,
perque Deu no la tenía
si no l' hagués presa d' Ella;
Jesús á tothom convida
y 'ls dona son Cos real
en la carn que tou rebuda
de María concebuda
sens pecat original.

(1) Aquesta poesia fou publicada á Sevilla en 23 de Janer de 1625. Son autor en Miquel Cid. Proba aixó la antiguetat ab que á Espanya 's venera á la Reyna dels Àngels en lo inefable misteri de sa Concepció. Fou publicada més tard en lo periòdich *La Religió*, tomo II, pág. 365, corresponent al any 1837.

Si per fer guerra al pecat
 va fer Deu aquest Menjá'
 ¿cóm s' havía d' encarná'
 en lloch hont hagués entrat?
 Es lo Maná sens cabuda
 que hi posá Deu son caudal,
 essent la carn obtinguda
 d' Aquella qu' es Concebuda
 sens pecat original.

LLORENS SALLENT, PVRE.

que l' estacionaven el davant d' aquella marina riuera. A l' abans d' aquella hora, quan tot el mar i tota la costa havia ja quedat en la penombra, començava a sortir del mar un gran sol que es va posant progressivament fins que va arribar a la meitat de l' horitzó. L' aurorela que es va veure en aquell moment era de color groc i brillant, i després es va tornar de color vermell i finalment de color blau. El sol es va posant progressivament fins que va arribar a la meitat de l' horitzó.

MAR DE LLAMP

JA no era nit. Encara l' alba no havia ensenyat sa escata lluhenta en l' horitzó; pero ja la llum primerenca del dia, una llum feble y grisa, volevava en l' ayre, esparpellantse y esbandinise per tot arreu, sense deixar cap reconada d' ombra. Las montanyas se destacavan confosament en mitj d' aquella grisor... A curta distancia las velas dels llaguts apareixian mitj esborradas y boyrosas, així com s' ovira á vegadas la lluna en un cel assoleyat.

La mar no onejava; no més treva sobre de la platja una mica de bromera, deixant sentir en la sorra un rosech dols, dols. Allí, en la cala, tenia una color lletosa y semblava dotada de una densitat aixaroposa. Quan algun llagut donava fusa, al lliscarhi per damunt, hi obría un solch brú y oliós, que lluhia darrera de la popa y restava assenyalat llarch temps, com un camí misteriós. Los remes, sense cap mena de remor, s' endinçavan en l' ayga, fenthi esclatar blavosas llumeneitas, y després s' alsavan perlejant. Sonava de vegadas algun cant melangiós, que s' allunyava juntament ab una barca, que s' anava perdent de vista... L' oratge era tant suau que ab prou feynas arribava á fer gronyar los rinxos de mos cabells.

M' havia assegut en lo fresch sorral, ab los peus vora l' trencall de l' ayga, y gaudia á ulls plens las hermosuras de

la matinada. Al mateix temps observava 'ls moviments d' un pescador vell qui, tot esmicolant y ensorrant lo gromeig, sotjava dues canyas que acabava de parar. Las havia clavadas en terra, després de llensar al mar sos guarniments. De tant en tant las agafava pera mudárlashi l' esquer ó perque ja havian enganxat algun peix, que las bincava y sotraquejava. En aquest úlum cas, estirant y amollant hábilment, anava fent seguir la pesca. Y á la fi, l' aygua xapullejada obría pas á una oblada ó á un llobarro que, ab los aletas esparrancadas, se debatia, tent sorollar sordament sas escatas d' acer brunyit.

Lo dia badava poch á poquet sa parpella... Un fil lluminós, d' un ros de mel, s' havia estiés en la mar sota mateix de la calija negreca que barrava l' horitzó... Y per moments s' aná aixamplant, aixamplant...

De sopte, al lluny, entre la boyra, com á xarabotadas d' un metall fos, enlluernador, reventaren las flamaradas del sol, y lentament son disch gegantí, vermell y com oscilant s' alsá damunt de la llampanta mar. L' oratge aturá son buf... Una xafagor humida, que s' apoderá de l' atmósfera en breu ratet, me deixá amarat de suhor.

«Aviat entrará vent de fora,» va dirme l' vell pescador per via de consol. Y s' posá á encendre tranquilament sa pipa; després la deixá penjar á un canó de boca, acotá las parpelles y, á no ser per alguns glops de fum que llensava de tart en tart, s' hauría dit que dormia. Mentrestant lo sol se remuntava, empetitintse á mesura que s' enfilava á las blavors del espay, pero concentrant més y més sos raigs y refermant sa forsa abrusadora.

Deu ó dotze xicots nusos, magrés, morenos, vingueren á nadar davant meu, cabussantse y perseguintse. De tant en tant sortían á reposar á la platja y allí tots molls s' asseyan, mentre lo panteig feya brandar l' encercolat vistós de sas costellias.

La mar era allavoras d' un blau clar, puríssim... Las esteles que serpjan per sa superficie, eran blanquinosas com los rasires que 'ls caragols deixan sobre de las fulas.

D' hora en hora la calor aumentava. Se veia tremolar un lleu vapor sobre l' mar y 's respirava un baf d' aygua calenta. En las properas penyas las ginesteras s' anavan esflorant, fent rajar un llàgrimeig d' or avall, avall de las rocas. Los nada-

dors s' havían ajugut de boca-terrosa sobre de la sorra ruenta, parant sas esquenas mulladas á la ardentor del sol. Lo vell pescador dormía, y dormíen també á l' ombrá dels llaguts alguns altres mariners. Tot era silenci... No 's veia cap barca en la mar; no més s' hi oviravan al lluny, molt lluny duas gavinias, que hi ressaltavan per sa blancor y que, tot volant volant semblavan immòvils y feyan l' efecte de dues estrellas que parpellejessen solitarias en mitj del cel.

Jo tenia nyonya... una galbana... una son!... Me posí á la ombrá d' una vela estesa y m' entreguí al tentador ensopiment que m'afalagava. Pero tojust los meus pensaments s'havían esvanit en las primeras boyras del son, quan una remor llunyanà, estranya, creixenta me desvetllà. M' aixequí esverrat. . y encara no estava ben dret que m' embestí una ventada xardorosa, cuydant tombarme á terra.

Vaig veure que l' pescador vell recullía sos ormeigs y corría com un boig, d' assí d' allá, cridant: «¡Mar de llamp!... ¡Mar de llamp!» Y altres mariners s' anavan aixecant com á fantasmas d' entre mij de las barcas y repetíen aquell crit esporguidor.

Desseguida comparegueren adalerats més y més homes y s' armaren los palanquis, y vingué l' paler ab son parell de bous y grinyolaren las corriolas, yls llaguts y las llanxas foren tirats amunt, ben amunt, á dalt de las penyas. Y tot era moviment y cridoria, y tothom guaytava la mar, ab los ulls aixamplats per l' espant.

Jo també hi vaig dirigir la vista... De bon principi no vaig notar sino que s' hi estenia rabenta, rabenta una clapa negrosa, com l' ombrá d' un ser invisible que hi volés damunt. Alló era l' primer efecte de la ventada... prou que ho vaig compendre desseguida. Al cap d' un ratet nouí que la mar s' enfonzava á trossos y s' bouia després ab un panieig pesat, que de moment en moment se feya més visible. Mentrestant la remor llunyanà creixia... Grossas onas se tombaven bojejant en la platja y llenguejavan escumosas fins als herbeys.

Més tard ja no 's veieren sino xarabots d' escuma y serralladas d' aygua que venian unes darrera de las altres sense acabarse mai. Las rocas més fondas se posavan á voltas en descubert, mostrant sas entranyas de pedra y sas algas negrenques. Los penyals apareixían un moment revestits, enfar-

fegats d' escumas, y desseguida tornavan á mostrar sas rocas morenas mitj negadas en' un devassall de cascàtas. Lo soroll era aixordador.

Homes, donas y criaturas, ab una angoixa horrible, corrían per la platja. Y 'ls ruixíms espessos, que 'l vent enlayrava, passavan com boyras sobre sos caps; y un no sabía á voltas si eran llàgrimas ó ayga del mar lo que regalava per las caras d' aquells infelissos. Mes respecte d' alguns no hi cabia pas aquest dupte, perque sanglotavan, gemegavan y s' picavan lo cap desesperadament... Era que ienian á la mar pares, germans... l' amor y la esperansa de sas casas.

Lo cel s' havia ennuvolit en poca estona y sovint s' hi esbombava 'l tró, fent retrunyir la encontrada. Lo dia s' havia enfosquit tant y tant que semblava que fossem á cap vespre.

De sopte un crit de dona, un crit xisclós, va ferir las orellas: «¡Una barca!... ¡Una barca!» Tothom s' abalansá á la mar, com si volguessen abrahonarse ab las onas. «¡Sí, sí, una barca!» esclamaren altres veus. «¿Quina es?» preguntaren molts. «Es la d' en Xufanch,» va respondre un espinguet de criatura. «No, no, no ho es,» contestaren desseguida alguns mariners. «No es pas del poble, es forastera,» mormolá una veu rugallosa. «No més hi va un home y ja no pot governar,» observá un patró. Las donas alsaren los brassos al cel com demanant misericordia.

Jo també vaig llambregar la barca... Era un llagut sense velas ni arbre. No venia, sinó que era portat per las onas y 'l buf del vent y 's veye que anava ple d' ayga fins á la orla. Corria de dret cap á un penyal... S' enfonzava en la buydor que li badava l' encongiment d' una onada y al cap d' una bella estona, quan la mar tornava á reinflar-se sota sa quilla, reapareixia entre 'ls ruixíms voleyadors. Y cada vegada s'acostava més á las penyas, ahont s' havian enfilat ja uns quants mariners, pera dede allí donarli l' auxili que poguessen. Pero ¿qué podrían fer?... Res... Lo llagut se tombá en lo bullidor de rompents que s' estenia á una grossa distancia de las rocas... Sa carena negrejá encara botant, botant entre las escumas.. Després los ulls lo cercaren en vá.

Al cap d' una mitja hora vingueren quatre mariners que portavan á un home á coll. Era 'l náufrech. Ningú 'l coneixia... Me semblá home d' uns quaranta anys y vestia la sa-

marreta blava y 'ls calsotets de cotó que usan al istiu los pescadors de la nostra costa.

Son llit d'agonía fou lo sorral mullat. Allí l'ajagueren y'l metje l'examiná, declarant que's moria, que se'n anava per moments, á causa d'una forta conmoció al cervell. Al poch rato, 's presentá un capellá que portava la estremaunció, y tots los homes, malgrat la pluja que queya, se llevaren la gorra y moltas donas s'agenollaren.

Allavoras poguí observar al náufrech detingudament. Estava esgroguehit, ab los llabis apretats y cuberts d'una bruma que bombollejava á un cantó de boca, las parpelles obertas y las ninas negras, informes, escampadas pel blanch del ull com duas tacas de fel de sepia. Per entre 'ls plechs de la samarreta discordada, penjat d'una beta negra, al costat d'uns escapularis, li surtia un medallonet de llautó ab lo retrato d'un infant, tal vegada de un fill estimat, que quedaría en la orfanesa.

Recordant las impresions d'aquella diada, no poguí menys de dir de cor endins: «Cosas del mon y de la vida ¿qué sou?... ¿Quí se'n refiará? Al matí oferiu ricas esperansas ab un somris dols, ab afalachs d'oratge, ab vessaments de llum... y al cap d'algunes horas doneu la tempesta, lo desordre y la mort.»

JOAQUÍM RUYRA

LIBRERIA
J. M. MARÍA

LIBRERIA
J. M. MARÍA

FA UN ANY que l'ESTIU darrer l'anyet el meu pare
que havia nascut poc abans d'entrar en la guerra, va morir.
Era un home que sempre havia estat ben treballador i que
el seu treball era sempre molt bonit i ben fet. Va morir
en una gran plaça de la ciutat, mentre feia un treball que
era molt important per a la ciutat. Va morir en una gran
plaça de la ciutat, mentre feia un treball que era molt
important per a la ciutat. Va morir en una gran
ANIVERSARI

Fa un any; de cos present mon volgut pare

s' estava al llit de mort;
ma mare, ¡pobra! trista, malaltissa,
atuhida pel dolor,
respirar ab prou feyñas no podia,

ni dirme sols un mot.

—Sosséguat — li digué la parentela
que estava al nosire entorn;
—s' ha fet quant s' ha pogut per a salvarlo,
aixuga lo teu plor;
ja sabs que pots comptar ab tots nosaltres
perque ell era molt bo...—

Y ¡quant han canviat desde llavoras
las cosas d' aquest mon!

Fa un any que 'ls dos vivim com per miracle...
fa un any que estem ben sols!

LLUÍS MATAS Y CARRÉ

estella suau de matlazat
nerves et nustre estrela al esp.
el bocet et el ob ay tan mol
l'obet l'obet que s'ha arros
estrella en el ob et d'afit et el ob
el bocet et la estrela et el ob
endita la estrela et el ob
deformos et el ob et estrela et el ob

LOS CATALANS À GRECIA

POESÍA PREMIADA EN LOS JOCHS FLORALS DE LLEIDA

Al port de Constantinopla
arriban trenta vuyt naus
que portan sis mil espasas
ab mil y cinch cents cavalls.
Son Sampsons de Catalunya
que filisteus van cercant,
los filisteus de Turquia
que á Grecia han enmanillat.
Quan posan lo peu en terra
s'ou un tró dins la ciutat,
un fer tró de veus humanas
que sos murs fan tremolar:
es que 'ls grechs cantan victoria
sols de veure als catalans.
Un bosch semblan las murallas,
un bosch de cossos humans,

y en los carrers y en las plassas
 hi están com cabells al cap:
 tots miran als nous atletas
 que la Grecia han de salvar.
 Com qui vé de la victoria,
 entre ells passa 'l català;
 ab lo drinch fer de sas armas
 y ab lo trepitx dels cavalls,
 com lo vent la fulla al arbre
 als grechs tois fan tremolar.
 Si l' amich aixís tremola,
 l' enemich, donchs, ¿qué fará?...
 Fins l' emperador Andrónich
 deixa 'l Trono y son palau
 per veure l' ayrós exèrcit
 que petit petit li apar.
 Si es petit petit en armas,
 en gesias ja s-rá gran.
 Vol lligá als guerrers Andrónich
 á la Grecia ab doble llás,
 de la fé ab lo llás de ferro,
 d' amor ab lo llás suau.
 Per xó fa jurar l' exèrcit
 que lluytará com cristiá,
 que l' honor de la Creu santa
 rentará de turcs ab sanch.
 Tots juran donar sa vida
 per vessarla á rius y á mars,
 Y l' emperador los lliga
 ab un altre llás sagrat
 dant un brot de sa familia
 per espresa, al capitá.
 Y Roger de Flor lo duya
 aquest brot prop del altar
 porque de Deu lo Ministre
 l' arrele en son cor amant,
 de dos cors un solet fentne,
 de dos amors un volcà.
 Y l' emperador los deya
 rialler y ab tó suau:

—Mentre dure la gran festa ~~en año su~~
y l' perfum d' est llás sagrat, ~~en el dia~~
de repos y d' alegría ~~en el dia~~
rebejaus dintre d' est mar, ~~en el dia~~
per l' amargor y fatiga ~~en el dia~~
endolsir del que heu deixat.— ~~les mo~~
—¡Vora 'l turch es nostra festa!— ~~apafi~~
contestan los catalans; ~~los ab o abrumo~~
¡nostre descans es la guerra, ~~ap mat ad~~
y fatiga 'ns es la pau: ~~ap mat ad~~
portáunos pròmpte á la sega, ~~ap mat ad~~
que 's rovellan nostras fals!— ~~ap mat ad~~

II

—*L'escena d' un Alouel*—
¡Oh!... Fugiu, fugiu, segayres,
bons segayres catalans, ~~se sh chay qay~~
que en esta sega feroje ~~para una poca~~
vosaltres sereu lo blat: ~~com n' esfumava~~
cent volants per cada espiga, ~~z'espig cod~~
jalmogavars, tremolau!... ~~naveriu qd'~~
Mes cent mil turbants al veure ~~q'era la~~
no tremola 'l cristiá; ~~edera mas exjed~~
no, lo lleó no tremola ~~en eqmec d' O~~
de corders vora un ramat.
Si los turcs cobran la terra, ~~donc sh-~~
uns á autres farán de jas.
Uadolant los turcs hi venen, ~~T' n' e~~
pregant los nostres hi van; ~~com est hajoz~~
corrent, corrent ells s' atansan, ~~q' es~~
los nostres volant, volant, ~~col ascoqan~~
ab l' espasa toquejanta ~~q' est q' est~~
dantlos hòrrit D u vos guard. ~~z'aril n' e~~
¡Sant Jordi, quína batalla, ~~q' un avot il~~
quín farúm d' humana sanch!... ~~q' z' e~~
Puig que de cor vos invocan, ~~q' invoca~~
ajudáu als catalans! ~~q' invoca y tangon~~

De críts no se 'n senten gayres
 ni 'ls Adeus ni 'ls Deu vos guard;
 sols se senten las espasas
 quan s' amossan á la carn
 fent volar brassos y testas
 com espigas de bon blat.
 —¿De qui seran tantas t' stas
 de turchs ó de cristians?...
 Lo fum que la sanch enlayra
 amortalla tot lo camp;
 no's veu qui més destraleja,
 no's veu qui fuig ó s' ajau.
 La sega ja mimva, mimva,
 ja las fals no dringan tant:
 quan no s' ouhen las espasas
 ja s' ouhen los tristos ays
 y Roger de Flor que crida:
 —;Sant Jordi! A mí 'ls catalans!—
 Sols se veu una bandera
 guspirejada de sanch,
 al mitj una creu de plata
 vermellenca més que may.
 Los grechs que des d' alta cima
 s' ho miravan tremolant,
 al veure de turchs l' estesa
 baixan com corbs á la carn.
 —;Oh Sampsons de Catalunya!—
 exclaman al arribar:
 —de sanch de turchs aquest dia
 be us n' heu ben assadollat:
 al Gran Trich de Morería
 sols llàgrimas li heu deixat!—
 —Sols volém deixarli 'ls ossos
 responen los catalars:
 —sols volém deixarli 'ls ossos
 que feras roseigarán.
 Si treize mil avuy jauhen,
 molts més ne jaurán demá.—
 Y avant los guerrers marxavan
 pregant y destralejant,

avant sempre victoriosos
fentse alfombras de turbants.
Lós turchs, com aixám de moscas
al hivern, ja van mimvani;
mes al mar lo riu Pactolo
més que ayguas hi porta sanch.

Ditxosa Constantinopla,
ja tornan los catalans;
com á mare, óbrals los brassos,
que hi venen afadigats,
dunte mil llores de gloria
dels cors dels turchs arrancats
mil llores de gran valía
que 't compravan ab llur sanch.
Si per ells son las feridas
la glòria per tú serà...
jstanta glòria, tantas nafras
be 'ls hi podrás ben pagar!...

—¡Mória la rassa de feras!
¡mòria 'l crudel catalá!—
exclaman los genovesos
ab ràbia y de baix en baix.
—Com l' estel quan ix l' aurora
nostre poder ha mimvat:
los salvadors de la Grecia
no som are com avans;
que nostres llores de gloria
sas gestas han esfullat!—
Y ab i' odi que 'ls cors los crema
la Grecia van abrandant,
sembraníhi 'l grá de l' enveja
com enviats de Satanás.
Al bell mitj del grech imperi

troban un bon encenall:
 es lo fill aymat d' Andrónich,
 es lo Prímpcep Calojoan.
 Al seu cor lo foch atansan
 que estava á punt de cremar.
 —¡Tremola, Imperi de Grecia!—
 li diuhen fingint esglay:
 —¡Tremoláu, oh noble Andrónich,
 que venen los catalans!...
 Los llorers de sas victorias
 vostre front no 'ls haurá pas,
 que ab vostre cepre y corona
 Aragó los vé á cercar:
 ab las centas naus que mena
 Grecia y tot s' emportara!...
 Si avuy Magaduchs y Césars,
 demá Emperadors serán!...
 —¡Morirás, traydora rassa!
 diu ab ira Ca ojoan:
 —¡Morirá l' orgullós César,
 morirán los catalans!...
 Mes jay! que nostras espasas
 sols de por s' esberlarán!..
 —Si no hi pot res nostra espasa
 ab ells, ja hi podrá la fam...
 A Calípoli deixantlos
 delmantlos fins lo menjar,
 y com arbres sense sava
 poch á poch s' assecarán:
 llavors si que á nostra espasa
 com tendres sahuchs caurán.—

 ¡Avant, avant, forts atletas!
 javant, Sampsons catalans,
 que la més traydora Dálila
 rihent vos está esperan!
 De vostras gestas la paga
 ab goig anau á cercar,
 mes la trahició de Judas

vostra paga ne será!
Cerqueu brassos d' una mare
ahont pugueu reposar,
mes jay! de la mort als brassos
com corders cauréu plegats!
Vostra mare es Catalunya...
¡y ella aydarvos no podrá!...
Entre 'l brill de las promesas
que Andrónich los envíá,
prou oviran negras bromas
que amenassan tempestat:
son de trahició los núvols
que son cel van entelant.
Mes los nostres no reculan
veyent la mort al devant;
si la trahició los cerca
trobará cors cristians;
la fé al cor, al puny l' espasa,
morirán, sí... mes matant.

Quan á Andrinópoli arriban
semebla que entran á un fossar.
No 'ls reb Grecia avuy ab cántichs,
que 'ls mira ab furor y esglay:
ningú mira avuy sas armas,
tots contemplan los seus caps;
qui las llágrimas amaga,
qui ofega de ràbia un clam.
Replant sas feras ulladas,
avansan los catalans
entre grechs y genovesos
assedegats de sa sanch.
Los soldats restan á fora,
mes Roger entra al palau,
que á sopa' en sa rica taula
Andrónich l' ha convidat...
¡Quins sopars cuyna la Grecia
per aquells que l' han salvat!
A taula 'ls crida, traydora,
y 'ls don ferro á roseigar!

Com los paga 'ls llors de gloria
 que li han dut los catalans!
 A Roger al bes de Judas
 jay! la testa li ha llevat,
 enlayrantla per bandera
 en un balcó del palau;
 y vint mil punyentas armas
 cercan cors de catalans.
 ¡Pobres catalans! si dormen
 la mort los despertaré!
 Mes no dormen no: quan veuhens
 lo penó que han enlayrat,
 los seus pits tronan de ràbia...
 y ab los trons venen los llamps.
 —¡Pobres grechs y genovesos,
 Deu vos haja perdonat!
 A Grecia no hi ha prou testas
 la de Roger per pagar.
 Sant Jordi si 'ns deu ajuda,
 ni llevor ne restaré! —
 A damunt dels grechs se tiran
 com lleons damunt de xays.
 Desstraladas van y venen,
 tristos ays venen y van,
 y cauen brassos y testas,
 com la pluja, á bells ruixats.
 A Calípoli ja arriba
 lo farúm de tanta sanch,
 y los catalans se'n volan
 á socorre á sos germans.
 Quan á Andinópoli arriban
 troban murs d' ossos y carn;
 son dels grechs y genovesos
 que han trinxat los catalans.
 —¿Hont serán, ahont, esclaman
 de Catalunya 'ls soldais?...
 No se'n veu cap que brasseje,
 sols algun se'n veu que jau!...
 Quan fora 'l palau arriban
 ja se 'ls veuhens al devant

que, com un estol de feras,
ab la mort estan lluyant.
Llavors en Entença enlayra
las Quatre Barras de sanch
y 'ls vuyt mil lleons que mena
envers los grechs abuixant.
Los grechs y los genovesos
ja no cercan catalans,
sols cercan las gatonerias
per hont s'escunillaran.
Prou fugen los grechs, prou fugen,
mes lo corre no 'ls val pas:
si no 'ls mitj parteix la espasa
ja 'ls forada 'l cor un dart;
y la mort sega que s'ga
ab l'arma dels catalans.

Lo ressó d'esta batalla
pels segles s'esbombará,
esglayant la terra entera
los fers colps dels catalans...
La Europa diu: «Son diables
més que soldats cristians.»
No 'n son pas; no 'n son de diables,
de la Creu son braus soldats.
¡Ay! presos en terra estranya
sembrada de mil paranyis,
y en las urpas d'una fera...
qué farán sino l'uytar?
Grechs y turchs los acorralan,
Génova 'ls hi pren las naus;
si sa espasa no brandejan
morirán com vils cobarts...
Si en sa pell fosses, Europa,
y tinguesses son fort bras,
ni may més se 'n parlaría
ni de grechs ni de turbanis.

Oh Grecia, d'esta diada
prou te 'n pots ben recordar,

qu' en los camps per sempre 'ls ossos
de tos fills blanquejarán.
Ells te dirán quina espasa
pel traydor té'l catalá...
Y tú, noble terra mia,
també te 'n pots recordar.
Per Grecia las Quatre Barras
passejárenshi doize anys,
com per un mar de victorias,
d' ona en ona rodolant.
Y quan á ton sí tornavan
jah! si n' eran de brillants!
lo brill que á Grecia adquiríran
ja may més s' eclipsará.
Si fossen flors sas victorias
ne tindrías més que 'l Maig...
y ab las flors també te duyan
dos fruyts gentils y preuhats:
d' Atenas y Neopátria
t' oferiren los Ducats.

JOSEPH CONDÓ y SAMBEAT, PERE.

LA MOSSEGADA

De bon dematí, ab la mitja entre mans, tot darrera dels porsellets, sortia del hostal de la Vellaneda la noya menuda, la Cisota que li deyan. Las emprenia camíral amunt, á la esquerra, trencava un cop era á ca 'n Massaguer y tirava cap á *las Alzinas*. Llensava la mitja al arribarhi y's deixava anar al sol com una vagamunda, sense cuidarse més dels garris. De tant en tant s' alsava, corría fins al cim de tot de la pendent que formava l' bosch, donava una ullada á la dreta, camps á través, cercant ab la vista alguna cosa, y si per cas no la veya, 's deixava caure á terra altra vegada y ro-dava pendent avall fent la bota.

Altra cosa ben diferenta succehia si arribava á ovirar lo que cercava. No era pas cas de fer la bota, sino d' agafar la mitja ben depressa y posarse á travallar... «*Quina vergonya si en Vador la hagués trobada fent tamborellas com un bay-le! ¡Reyna!*»

Perque lo que esperava la Cisota, era en Vador, lo noy petit de ca 'n Miret, de Palau Sacosta, que anava á Girona á estudi y sempre li duya quelcom; l' un dia figas, l' altre dia

préssechs, l' altre un niu... «¡S' estimavan més ab en Vador!...»

Algún cop ell li deya, donantli un pessich al bras:

—Tú, Cisota, ¿ns casarém quan serém grans?

—No — responía ella ab fleumería, — perque 'm clavas aquets pessichs tan forts.

—Donchs te 'n donch un altre ¡té! —

Devegadas, en comptes d'un altre pessich, li enrondava 'ls brassos al coll, li estampava un petó á la cara y fugia á més corre perque ja sabía ell que, un cop la deixés, la Cisota, que no podía sofrir los petons, li pagaría l'atreviment ab una pedrada... Y com que ab ella no s'hi sabía tornar, li hauria totcat de rebre.

Un dia, emperó, varen arribar á batres de valent. Ell la havia enganyada posant hortigas dintre un mocador y fentli veure que hi havia un auzell; ella va ficarhi la má tota confiada... ¡Fillets de Deu!, aixís que 's va adonar del engany, axarpá un roch y mentres ell reya com un ximple li enjegá al cap.

Aquell dia no 's va saber contenir y 's va tirar com un orat al cim de la mossa... Forsejaren una bella estona... Ell roncant de rábia, enardit per la sanch que li regalava cara avall, ella esphahordida, trayent forças pera defensarse. . Per fí caygueren y arrapats ben fort l' un ab l' altre, rodolaren bosch avall, fins á trobar un plansó que deturá sa carrera, quedant la Cisota al cim d'en Vador, qui, ab los ulls sortits, plorant de vergonya, seguia roncant, pernejant com un esperitat.

—Si 'm promets no tocarme te deixaré anar —va dirli llavors la noya.

Ell sense respondre seguí pernejant.

—¡Digas!... ¿Me tocarás?

—Sí! —feu en Vador.

—¡Reyna, quina rabia!

—Bé, millor.

—Donchs... tampoch t' escaparás. —

Pero las forças li anaren minvant... y en Vador, emborratxat per la brega, feu una estremitut, alsá l' cap tant com va poguer y clava al coll de la Cisota tan forta mossegada que fins se n' hi endugué un trosset de carn viva.

La noya girá 'ls ulls en blanch y 's deixá anar com á mor-

ta... Al véurela sense senitis, en Vador, espantat, apretá á corre pel camí de Girona.

Després d' alló, 'ls pares de la Cisota determinaren ferla anar á servir y la dugueren cap á la banda d' Olot, á casa d' uns seus parents que també tenían hostal.

Quan va trobarla á faltar en Vador va posarse tot moix... ¡Li sabía un greu d' haver fet lo que havia fet!... Fins li remordia la conciencia al pensar en la mossegada... Y sempre que passava per les *Alzinas* no's podía avenir de que la Cisota hi faltés.

Com si s' ho haguessen dit ab los de la Vellaneda, pochs días després de ser fora la Cisota, 'ls pares d' en Vador lo traguereu d' estudi y l' posaren d' aprenent fuster.

Un cop acaba l'aprenentatje, va marxar á Barcelona ahont va travallar tres anys, després dels quals tingué d' anar á servir al Rey. Quan ne torná feu lo determini de seguir pobles á fi de coneixer mon. Y rodant rodant va anar á parar á Olot.

Poch després de serhi, un diumenge, s' engrescaren ab una colla de compànys á llogar una tartana y anar á passar la tarde á Castellfullit, que hi feyan ballas.

Ballaren com uns desesperats, pero en Vador més que tots... De des que havia sortit d' aprenent de Girona que no havia puntejat una sardana.

A l' hora de brenar se ficaren al primer hostal que trobaren... ¡Varen ben ensopregarho! Justament hi servia una xicoteta més maca que un sol.

«Jo conech aquesta cara» pensá en Vador al véurela.

Y comensá á rumiar ahont podia haverla vist.

De sobre li fixá 'ls ulls ab insistència y s' adoná d' un senyal que tenia al coll.

«La mossegada» va dirse.

Y sense pensarhi més la va escometre.

—¿Que potser se diria Narcisa vosté, prenda?

—Sí senyor, per servirlo.

—Y... ¿no 'm coneixes?

—La fesomía ray, prou la tinch presenta... lo qu' es que no recordo...

—A fé que dus una cosa á sobre qu' es feta meva... Pensa ab qui' t va fer aquest senyal.

—¡Máaa!... ¿Tú ets en Vador?

—Lo mateix noya, tal com pinta...—

Y encaixaren d' amichs.

—¿Quánt de temps que no 'ns havíam vist!

—Sí mira... sis anys ben cabals... Pero ¡renoy quina bona mossassa que t' has fet!

—Ja coneix que també vols que 't diga que t' has fet guapo...—

Varen seguir enrahonant tota la tarda, fent memoria de coses de quan se trobaven á *las Alzinas*.

—¿Te recordas—digué ell avans de despedirse, aprofitant un moment de distracció dels seus companys—de quan te ventava pessichs y 't preguntava si 't voldrías casar ab mí quan fossim grans?

—¡Prou!... y jo sempre 't responía: «no, perque 'm donas pessichs.»

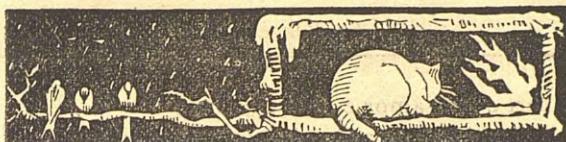
En Vador se la mirá fixament y li preguntá:

—¿Qué 'm respondrías ara si 't digués alló mateix?

—Oh,—va fer ella avergonyida,—ara... ara... ¡no me 'n dons pas de pessichs!

JOSEPH MORATÓ Y GRAU

J A N E R

Allá al pich del fret, quan arreu s' escampa
lo llensol sens límits de borralls de neu,
dintre 'l nostre mas, barradas las portas,
jo 't tindré aprop meu.

Per los finestrals, bell com t' alegría,
lo sol, d' una ullada, nos veurá á tots dos;
á mí 'm semblará que fins ell s' alegra
de véurem ditxós.

Mes, si 'l dia es trist, y trist lo celatje
y 'l raig de sol falta, no 'm sabrá cap greu;
més bell es encara ton somriure d' àngel,
y sé qu' es ben meu.

Cremant á la llar bons tións de roure
desde 'l matí al vespre nos darán calor;
si no n' hi hagués prou, molt més foch hi ha encara
dintre del meu cor.

Es cert que l' amor es molt egoista;
 de res vull cuidarme, sols pensaré en mí:
 per créurem felís te diré: ¿ets felissa?...
 tu 'm dirás que sí!

Jo no veuré res, mes que á tú, ma vida,
 no sentiré res escoltant ta veu;
 llavoras la terra semblará la gloria:
 jo 't tindré aprop meu!...

¿Quí ho diu qué l' hivern dona al cor tristesa,
 sugerint imatges de vellesa y mort,
 si també al hivern hi ha cors que s' estiman,
 sadollats de vida, benehint sa sort?

F. GIRBAL Y JAUMÉ

A LA VERGE DEL CLAUSTRE

PREMIADA EN LOS JOCHS FLORALS DE LLEYTA

Per fervos més hermosa que 'l sol, s' encarregaren
los àngels de donarvos las formes y 'ls colors;
sols ells vostra figura divina cisellaren,
y al véurevos tant bella, contents us devallaren,
al mon entre cantúrias, perfums y resplandors.

Y diu que per guaytarvos, més dematí sortíà.
'l aurora enamorada del seu palau d' orient;
los aucellets cantaren més dols, Verge Maria;
y per los prats y 'ls boscos l' herbatje relloría
com si la primavera hi aparegués somrinent.

Los frares que us ttobaren gelosos us guardavan:
Mes jay! los jorns diuoxos, com passan tot volant!
Un dia dintre 'ls claustres corrent vos amagavan
y après, fugint depressa, sovint á Vos giravan
los ulls rublerts de llágrimas. ¡Vos estimavan tant!

¡Qué n' ha passat de llarga, d' horrible la tempesta!
exèrcits enters cauen darrera 'ls seus capdills;
ja mudas, las campanas no tocan may á festa;
tantsols un munt de pedras de vostra església resta;
y en va per Vos suspiran, de Sant Francesch los fills!

Los que de Crist no eran, ja portan la afrontosa
cadena de terrible, crudel esclavitut:
per tot la mitja lluna s' aixeca victoriosa:
y l' poble que us recorda, ni anomendarvos gosa
davant dels de Mahoma, dels Moros qu' han vensut.

Y 'ls vostres fills joh Verge! durán sempre cadenes?
¿no 'ls tornaréu un dia la ansiada llibertat?
Consol de tots los tristos ¿no endolsiréu sas penas?
¿Los que de cristians tenen la sanch dintre las venas
tindrán al jou del diable lo cap sempre inclinat?

¡Oh no! Ja s' asserena: ja l' iris de esperansa
sa misteriosa cinta pels ayres va estenent:
tornéu, Regina nostra, que torna la bonansa,
y l' poble fins sas ditzas acceptará ab recansa,
si Vos desde la església, no l' benehiu somriment.

Los pobres ulls us cercan y l' vostre esguart imploran....
En va, dolsa Mareta, vos amagueu aixís,
perque han de racobrarvos los fills que tant vos ploran,
encara que aquells àngels, que us feren y us anyoran
recullideta us tingan á dalt del Paradís.

A l' hora del mjtdia, jugant sobre la molsa
á un pou de dintre 'ls claustres un nin ha reliscat;
y en lloch de caure á l' aygua se troba en vostra dolsa
presencia, hont un arcàngel la tendra lira polsa,
y un llum encara crema, pels segles respectat.

Sens véurel nit y dia sa mare gemegava,
per tot arreu cercantlo jiant be que estava ab Vos!
jamay gosa apropi d' ella lo que llavors gosava;
jamay l' accent dolsíssim ab que ella li parlava
li fou, com n' era 'l vostre, tan tendre y carinyós.

Quan han passat tres dias, del negre abím s' adonan,
y tots per sondejarlo, s' hi abocan plens d' esglay;
y al veure aquell miracle, sospesos s' arreconan,
y tornan á guaytársel y mentres entrahonan,
mitj morta d' alegría la mare ve en desmay.

L' infant, sentint que 'l buscan, als la testa hermosa
que en vostra pit tenia, badant los blaus ulllets:

—Soch viu, marea meva, no 'm cerquéu més plorosa;
soch viu y en los seus brassos m' aguanta carinyosa
una gentil Senyora voltada d' angelets.

Tots creuhen que somnian: tots volen escoltarlo
al hermosíssim àngel que 'ls parla d' allí dins:
d' admiració sospesos ni gosan nomenarlo,
y á tots los cauen llàgrimas de goig al contemplarlo
sentat en vostra falda jugant ab serafins.

L' infant somrinent y alegre, no ploréu més, los crida:
y tots, com més los parla, més van plorant á dolls;
al costat seu vos pujan, Regina benehida,
y al veure vostra cara pel temps emmorenida,
tothom de goig sanglotá, tothom cau de genolls.

Ja no se senten órfens; ja 'l sol d' amor esqueixa
lo núvol de tristesa que 'ls bi enfosquía 'l cor;
ja no se podrán plànyer de que sa mare 'ls deixa
ni ab sos alegres cantichs barrejarán la queixa
l' ay! trist que envia als llavis l' esprit ple de dolor.

Ja tenen en las lluytas eterna defensora
que 'ls donga la victoria, que 'ls guarde dels perills;
ja tenen en las penas gentil consoladora:
las viudas un refugi, las verjes, protectora,
los órfens una mare que 'ls cuidará com fills.

En mitj de las batallas ioh Verge, com brillejan
iluminats per vostra mirada 'ls seus penons!
¡Gronxats pel vent de gloria, qu' altívols se rumbejan
las vostras plantas besan, lo vostre altar ombrejan
y de la patria abrigan als adormits lleons!

Ab sas llovers espléndits los héroes us coronan;
perque sols per guanyarvos lluytaren com uns braus,
y quan al davant vostre las armas abandonan
per agafá 'ls rosaris, tots de bon cor us donan
los governants los ceptres y las ciutats sas claus.

De nostras glorias l' àngel á vostres peus somnia,
 y en vostres brassos l' àngel de nostra fé somriu.
 ¡Oh! no deixeu qu' emprengan lo vol, Verge María!
 Feu que la estimi sempre la dolsa patria mia,
 igual que las colomas estiman lo seu niu.

Guardau sempre á Solsona, volgueu també ampararla
 á Espanya que allunyantse de Deu, de Vos no sap
 despéndres ni apartarse: ¡tornau Vos á salvarla!
 No permetau que pugan dessota 'ls peus posarla
 los seus enemichs, Verge, y l' diable menys que cap!

TRINITAT ALDRICH Y DE PAGÉS

PER CARITAT

VETLLADA ORGANISADA Á BENEFICI DELS MALALTS Y FERITS DE CUBA Y
FILIPINAS, EN LO «CENTRO FRATERNAL DE PALAFRUGELL»

Mils y mils son las moradas
que 'ls hi falta algun puntal;
passant tristas las vetlladas,
de las festas de Nadal.

Sers que al pare y mare anyoran,
y en las llars los germans ploran,
quan no la esposa y fillet:
qu' en tal tránxit d'amargura,
pot venir la desventura,
d' una viuda y orfanet.

Sers arrencats de la terra,
sens carinyo al nou destí;
portats per forsa á la guerra,
ab paranys á plé camí.
¡Es Nadal! y jay que no venen!
y cap altre pecat tenen,

que trobarse als seus vint anys.
 En aquesta edat florida,
 que tant s'ansia la vida,
 es per ells de desenganys.

Als vint anys, que tant agradan,
 ¿ja fan goig? á servir al Rey;
 ells la sanch, altres or pagan;
 calli 'l cor, diuhen qu' es lley.
 No hi ha més hem de cumplirla;
 no hi ha plors per evadirla,
 careixent del vil metall.
 En l' antich, ben altra es ella;
 eixa lley que so's flagella,
 las familias del travall.

Prou pensarán en la festa,
 al lluytar en clima insá;
 dins destructora tempesta,
 sens aurora pel demá,
 sens que en lloch la pau s'oviri;
 aferrats al ver deliri,
 d'abrazar als sers volguts.
 Allá 'l ferro y plom va endoyna;
 som germans, donchs fem almoyna;
 ¡caritat pels desvalguts!

Es lo bálsam que conforta;
 la má al cor, fent quant poguém,
 per los que de porta en porta,
 per tots los pobles veurém.
 Ahir, robustos, xamosos;
 avuy, denarits, xacrosos,
 decayguts y enmalalits.
 En sa situació afflictiva,
 fémlos cara compassiva;
 cuydém malalts y ferits.

Per xó avuy «La Taponera»,
seguint l' obra d' en Clavé,
á aqueix acte cooperà,
pel que de benéfich té.
Aquests cants que aquí s' entonan,
los acoris que avuy ressonan,
son los que 'l Geni ha creat.
Los aplausos, no 'ns gaudeixen;
entendrém que 'ns aplaudeixen,
si 's fa bona caritat.

JAUME CASAS PALLEROL

L' APLEGADOR

Es un vellet falaguer
que ja passa dels cinquanta,
per masías y pobleis
sol passá un cop cada anyada.
La brivalla quan lo veu
al entorn d' ell fa cerclada,
pidolantli tot seguit
de la Vèrge *goigs* y estampas.
Sobre un burret cansoner
del blat hi porta la saca;
«bona plega que 'ns do Deu»
solen serne llurs paraulas;
y ab catxassa va tressant,
la capelleta á l' espatlla
y á la mà un groixut garrot
qu' en ser cansat s' hi apuntala.
Si acás trova viandantis,
almoyneta ja 'ls demana.
A voltás li fan cantar
los goigs, y, ab veu esquerdada
demostrantse sen pre pler
y sens ferse pregar canta:
—Aydéunos Reyna del Cel

del Puigrech intitulada.—

Si los canta en lloch poblat
las velletas l' accompanyan
los rosaris esgranant
y en los llavis la pregaria,
los petits gorreta en má
tots vermells l' un mirant l' altre.

Lo vellet aplegador
va esplicantlos fil per randa
los miracles que n' ha fet
la Regina sobirana:
La cura del fill d' en Roch,
lo salvament de l' anyada,
y entretant al calaixó
la moneda com hi salta!
De cada pessa ab lo dring:
«que la Verge vos ho pagui»
va dihent l' Aplegador
mirant d' una part á l' altra.

Un cop seguit lo vehinat
deixa 'l burret á l' estable,
y á la casa rectoral
se 'n va de goig plena l' ànima.

Li pregunta 'l bon tector
si l' ermita va arreglada,
si hi duhen cera 'l vehins
quan pujan á visitarla.
Ell respón ab devoció
del vell rectió á las paraulas.

Després se 'n van prop la llar,
y vinga broma ab bon ayre,
sempre 'l pobre Aplegador
es lo qui la festa paga.

Los vicaris jovenets
son tranquilis com unas Pascuas;
també ho es l' Aplegador,
puig hi esclata rialladas.

L' endemá á punta de jorn
lo bon jay se posa en marxa,

lo burret ben carregat,
y al ser á l' ermita santa,
ne fa ofrena totseguit
á la Verge inmaculada.

Es un vellet falaguer
que ja passa dels cincuenta,
per masías y poblets
sol passá un cop cada anyada.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET